

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

Yıl : 1970

Cilt : XVIII

Yayın Komisyonu:

Prof. Dr. Neşet ÇAĞATAY (*Dekan*)
Prof. Dr. Hüseyin YURDAYDIN
Prof. Dr. İ. A. ÇUBUKÇU
Doç. Dr. İ. CERRAHOĞLU
Doç. Dr. M. HATİBOĞLU
Doç. Dr. Hüseyin ATAY

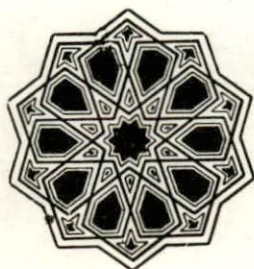
Yıl : 1970

Cilt : XVIII

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

YIL : XVII

YIL : 1970

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ - ANKARA 1972

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
Doç. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Kur'an ve Hadis'te Aile Planlaması</i>	1
Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>Sufyân b.Sa'id es-Sevri ve Tefsiri</i>	23
Doç. Dr. İsmail CERRAHOĞLU, <i>İbn Ebi Hâtim ve Tefsiri</i>	35
Prof. Dr. Cavit SUNAR, <i>Bergson'da Şuur Halleri ve Zaman</i>	47
Prof. Dr. İbrahim Agâh ÇUBUKÇU, <i>İbahîlik ve Batnîlik</i>	67
Doç. Dr. Hüseyin ATAY, <i>Allah'ın Halifesi : İnsan</i>	71
J. SCHACHT, "Peygamberin Sünneti" Tabiri Hakkında (çev. Mehmet S. HATİBOĞLU)	81
Dr. Süleyman ATEŞ, <i>Üç Müfessir Bir Tefsir</i>	85
Dr. Abdülkadir ŞENER, <i>İslâm Hukukunda Maslahat ve Mefsedet Anlayışı</i>	105
Osman KESKİOĞLU, <i>Muhammed Abduh</i>	109
M. Turhan ÖZDEMİR, <i>Goethe'nin Şiirinde Hz. Muhammed</i>	137
Prof. Dr. Fuad KÖPRÜLÜ, <i>İslâm Şüfi Tarikatlerine Türk-Moğol Şamanlığının Te'siri</i> (çev. Yaşar ALTAN)	141
Dr. Halil CERR, <i>Farabî Füsüs'ül Hikem'in Yazarımıdır</i> (çev. Kifayet ÖZAYDIN)	153
William P. ALSTON, <i>Din</i> (çev. Günay TÜMER)	163
Muhammed KAFAFİ, Ph. D., <i>Abû Sa'id Muhammad B.Sa'id Al-Kalhâtî'ye Göre Hâriciliğin Doğuşu</i> (çev. Ethem Ruhi FIĞLALI)	177
Claude CAHEN, <i>Baba İshak, Baba İlyas, Hacı Bektaş ve Diğerleri</i> (çev. İsmet KAYAOĞLU)	193
 <u>Kitap Tanıtma :</u>	
<i>Mukârenetu'l-Edyân</i> , (Günay TÜMER)	203
<i>Bibliyografya</i> , (Dr. Abdülkadir ŞENER)	223
<i>Tabiat'ud-Da'vet-il-Abbasiyye</i> , (Mustafa FAYDA)	227

GOETHE'NİN ŞİİRİNDE HZ. MUHAMMED

M. TURHAN ÖZDEMİR

Johann Wolfgang von Goethe 28.VIII.1749'da Frankfurt am Main'da dünyaya geldi. 22.III.1832'de Weimar'da öldü. Seksen iki buçuk yıl yaşayan Goethe, Hukuk tahsili yaptı. Genellikle aşk ve tabiatı konu alan ilk şiirlerinden ve bir tiyatro eseri olan *Götz von Berlichingen*'den sonra, onu üne kavuşturan eseri, *Genç Werther'in Acıları*'dır. Genç Prens Karl August'un dâveti üzerine Weimar'a gitti, Devletin yüksek kademelerinde görev aldı. 1786'da İtalya seyahatini yaptı. Orada iki yıl kalarak Antik Kültürü yakından tanıdı. Dönüşünde, bütün ısrarlara rağmen, devlet idâresinde görev almayı kabul etmedi. *Wilhelm Meister'in Çıracılık Yılları*, *Hermann ve Dorothea*'dan sonra, ölmez eseri *Faust*'un I. Bölümü'nü, yine bu sıralarda bir şiir antolojisi olan *West-östlicher Diwan*'ı yazdı. Hafız'ın hayranı idi; "Hafız benim kardeşimdir" diyordu. En güzel şiirleri bu antolojide bulunmaktadır. Daha sonra *Hayatından*, *Şiir ve Hakikat* adlı eserlerini yazdı. Yaşamın bir hayli ilerlediği yıllarda fen bilimlerine merak sardı. Bitkilerin morfolojisi, renkler, jeoloji hakkında ilmi eserler yazmıştır. İnsanın üst çene kemiğinde o vakte kadar bilinmeyen bir kemik keşfetti; bu kemiğe "Goethe Knochen" adı verilir. Her konuya ilgi duyardı, bu bakımdan Goethe, XVIII. asır insanının tipik bir örneğidir. Bu sırada *Wilhelm Meister'in Seyahat Yılları* ve *Faust*'un II. kısmını tamamladı. Goethe, *Faust* üzerinde altmış yıl çalıştı; bu çalışması ölümünden kısa bir müddet öncesine kadar devam etti.

Goethe, şiirlerinde sevinç, heyecan ve üzüntülerini, kısaca hislerini dile getirmiştir. Gençlik yıllarında yazdığı eserlerde *Sturm und Drang* devrinin kuvvet ve kudret ile birlikte duyguya dayanan karakterinin izleri açıkça görülmür. Olgunluk çağında, bilhassa Weimar'da meydana getirdiği şaheserlerde, Goethe Devri'nin Alman ve Avrupa fikir hayatına yaptığı etkilerin kaynağı olan, güzellik kavramı, evrenin kurallara dayanan organik düzeni gibi fikirleri görülmür. İleri yaşlarda Goethe'nin bilgeliği: Hizmet ederek bütünün faal bir cüz'ü olma, insanın bizzat içinde bulunduğu varlığı tanıyıp takdir etmedir.

Mahomets-Gesang (Muhammed Terennümü) adlı şiirin yazarı Goethe'den kısaca bahsettikten sonra, şimdi de şiir hakkında kısa bir açıklama yapmak istiyorum:

Goethe bu şiiri, *Sturm und Drang* devri (1770-1785)'nde, yirmi üç yaşlarında iken yazdı. Şiir görünüşte Pastoral türe girer; işlediği konu, sudur; ırmaklardan, dereler, derelerden, nehirler, hepsi birleşerek denizler, okyanuslar meydana gelir. Sular buharlaşarak gökyüzüne yükselir, yağmur olup tekrar yere dökülür ve bu devir devam edip gider. Şiirde bu devir, Hz. Muhammed'in yâni insan hayatının bir sembolü olarak alınmıştır. Bizler Tanrı'dan geliyoruz ve Tanrı'ya gidiyoruz, kaynağımız Tanrı'dır.

Goethe bir Muhammed Dramı yazmak istiyordu ve aşağıda tercümesini verdiğimiz bu şiiri, o dramda yer alacaktı. Şiirde büyük nehir Hz. Muhammed'i, küçük dereler ise diğer insanları temsil etmektedir. Küçük bir dere tek başına denize kavuşamaz, kurur; fakat, dereler birleşerek nehir olurlar ve ancak nehirler denize ulaşabilirler.

Goethe, gençliğinde İslâmiyet'i savundu; Hz. Muhammed'in çok değerli bir insan olduğunu biliyor, ona hayranlık duyuyordu. Bütün Avrupa'nın İslâmiyet ve Hz. Muhammed aleyhinde olduğu bir devirde, genç yaşında bu şiiri yazmış, böylece İslâmiyet'e karşı duyduğu sempatiyi belirtmiştir.

MUHAMMED ŞİİRİ

Bakın kaynak nasıl fışkırıyor
Kayalardan neş'e ile
Nurlu yıldızlar gibi pırl pırl!
Bulutlar ötesinden periler
Gençliğini beslediler
Çalılıkta kayalar arasında.

Dökülüp bulutlardan
Taptaze gençlik dolu,
Raksediyor mermer kayalarda,
Yükseliyor tekrar semâya
Sevinç nağmeleriyle.

MAHOMETS-GESANG

Seht den Felsenqell
freudenhell
wie ein Sternblick!
Über Wolken
nährten seine Jugend
gute Geister
zwischen Klippen im Gebüsch.

Jünglingsfrisch
tanzt er aus der Wolke
auf die Marmorfelsen nieder,
jauchzet wieder
nach dem Himmel.

Dağ doruklarında, tepelerde
Kovalıyor rengârenk çakılları,
Koparıp sürüklüyor genç Önder
Kardeş kaynakları birlikte.

Durch die Gipfelgänge
jagt er bunten Kieseln nach,
und mit frühem Führertritt
reisst er seine Bruderquellen
mit sich fort.

Çiçekler açıyor aşağı vâdide
Yeşeriyor nefesiyle çimenler
Adım attığı her yerde.

Drunten werden in dem Tal
unter seinem Fusstritt Blumen,
und die Wiese lebt von seinem Hauch.

Fakat ahkoyamıyor
Hiçbir karanlık vâdi
Hiçbir çiçek yolundan,
Dizlerine sarılan hülyalı sarmaşıklar;
Ovaya koşuyor akışı,
Kıvrılarak süzülerek.

Doch ihn hält kein Schattental,
keine Blumen,
die ihm seine Knie' umschlingen.
ihm mit Liebesaugen schmeicheln;
nach der Ebne dringt sein Lauf,
schlangewandelnd.

Karışıp birleşerek
Dost oluyor dereler
Ve girince ovaya
Gümüş gibi muhteşem
Ova bezeniyor onunla.
Ovalardan ırmaklar
Ve dağlardan dereler
Sevinçle sesleniyorlar ona: Kardeş,
Kardeş, kardeşlerini al yanına,
Götür birlikte ilk yaradana,
Kollarını açmış
Bizi bekleyen
Ezeli ve ebedî Okyanusa;
Fakat heyhat, ona susamışları
Bağrına basamıyor bu kollar,
Çünkü ıssız çölde aç kumlar,
Tepemizde güneş,
Emiyor, bitiriyor kanımızı,
Ve bir tepe engelliyor
Göle varmamızı.

Bäche schmiegen
sich gesellig an.
Nun tritt er
in die Ebne silberprangend,
und die Ebne prangt mit ihm,
und die Flüsse von der Ebne
und die Bäche von Gebürgen
Jauchzen ihm und rufen: Bruder,
Bruder, nimm die Brüder mit,
mit zu deinem alten Vater,
zu dem ew'gen Ozean,
der mit weitverbreit'ten Armen
unsrer wartet;
die sich, ach, vergebens öffnen,
seine Sehnen zu fassen;
denn uns frisst in öder Wüste
gier'ger Sand,
die Sonne droben
saugt an unserm Blut,
ein Hügel
hemmet uns zum Teiche.

Kardeş,
Al, ovalardan gelen kardeşlerini,
Dağlardan kopan kardeşlerini de al,
Götür birlikte kaynağına!

“Gelin hepiniz benimle”
Ve koşuyor şimdi O,
Daha muhteşem, bütün nesil
Kaldırıyor Önderi yücelere,
Ve kükreyen zafer alayında
İsimler veriyor beldelere,
Şehirler oluşuyor ayağının altında.

Coşuyor durmaksızın,
Ardında bırakıyor, cömertliğinin eseri
Kulelerin ve alev alev parlayan
Mermer sarayların zirvelerini.

Sanki “Atlas”* yüklemiş güçlü omuz-
larına
Sedir ağacından gemileri,
Başının üzerinde binlerce yelkenli
Uğultuyla yüceltiyor göklere
Kudret ve ihtişamını.

Ve böylece kavuşturuyor
Bekleyen Yaradan’a
Kardeşlerini, sevdiklerini, çocuklarını,
Gönlü sevinçle dolu.

Bruder,
nimm die Brüder von der Ebne,
nimm die Brüder von Gebürgen
mit zu deinem Vater mit!

Kommt ihr alle!
Und nun schwillt er
herrlicher, ein ganz Geschlechte
trägt den Fürsten hoch empör,
und im rollenden Triumphe
gibt er Ländern Namen, Städte
werden unter seinem Fuss.

Unaufhaltsam rauscht er über,
lässt der Türne Flammengipfel,
Marmorhäuser, eine Schöpfung
seiner Fülle, hinter sich.

Zedernhäuser trägt der Atlas
auf den Riesenschultern, sausens
wehen über seinem Haupte
tausend Segel auf zum Himmel
seine Macht und Herrlichkeit.

Und so trägt er seine Brüder,
seine Schätze, seine Kinder
dem erwartenden Erzeuger
freudebrausend an das Herz.

Johann Wolfgang von Goethe
(1772-73)

(*) Yunan efsanesine göre Gök (yarım)
Küresi’ni omuzlarında taşıyan kuvvetli
varlık.